

BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNDE UYGULANABİLECEK ÇOK KÜLTÜRLÜ OYUN ÖRNEKLERİ

Murat GÖKALP¹

Senem Seda ŞAHENK²

Mehmet TÜRKMEN³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, beden eğitimi derslerinde çok kültürlü oyunlardan nasıl yararlanabileceğine dair örnekler vererek beden eğitimiyle çok kültürlü eğitim anlayışının birleştirilmesinin olumlu katkıları sağlayabileceğini düşünmektir. Günümüzde her alanda görülen hızlı değişim ve gelişmeler beden eğitimi ve spor alanında da gözlemlenmektedir. Beden Eğitimi derslerinin çok kültürlü eğitim anlayışıyla bütünleştirilmesi gerekmektedir. Çok kültürlü eğitimin farklı tanımları olmasına rağmen aşağıda verilen tanım en temel ifadedir ; “Çok kültürlü eğitim, okullarda, çoğulculuğu ve eşitliği desteklemek amacıyla yapılan önemli, eleştirel bir yönelimdir. Bu türden bir eğitim, farklı gruplar arasında iletişim geliştirmeyi ve gücü paylaşmayı hedeflemektedir. ABD’de beden eğitimi derslerinde uygulanan farklı çok kültürlü oyunlar mevcuttur. Bu konuda Jim Fullerton ve Heide E. Madjeski tarafından yapılan ilk çalışmada altı farklı oyun tanıtılmıştır. İkinci bir örnek çalışma ise Elisabeth Escamilla Miller tarafından 18 haftalık sürede yapılmıştır. Bu çalışmada fitness, futbol, dans, voleybol, olimpiyat oyunları, basketbol ve buz hokeyi oyunlarının merkezleri, tarihsel geçmişleri, kendi ülkelerinde ve diğer kültürlerde nasıl ve hangi araç-gereçlerle oynadıkları ve bu sporlara ait beceriler gösterilmiştir. Son örnek çalışma ise Dan Ninhan tarafından “Hayat Oyunları, Beden Eğitimi ve Çok Kültürlü Eğitimi” başlıklı makalede belirtilmiştir. Çok kültürlü eğitim kapsamında bu çalışmada, Long Ball, Kick Ball Relay ve Scissors Broad Jump oyunları tanıtılmıştır. Bilimsel yaklaşım doğrultusunda beden eğitimi derslerine ve çok kültürlü oyun örneklerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Beden eğitimi dersinin çok kültürlü eğitim anlayışıyla bütünleştirilmesiyle olumlu sonuçlar yaşanacaktır. Çok kültürlü eğitim anlayışı çerçevesinde öğrenciler farklı kültürleri tanıyacaklar, farklı kültürlere farklı bireylere saygı ve sevgi duymayı öğreneceklerdir.

Anahtar Kelimeler: 21. Yüzyıl, beden eğitimi dersi, çok kültürlü oyunlar

MULTICULTURALISTS PLAY EXAMPLES TO BE USED IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS

ABSTRACT

The aim of this study is to show how combining a multicultural education approach with physical training lessons can have positive contributions by giving examples of how multicultural plays can be used in Physical Education lessons. Nowadays, new developments and fast changes in all areas can also be observed in Physical Education lessons and sports. Furthermore, Physical Education lesson needs to be united with the approach of multi culturalists education. Although there are many definitions for multi culturalists education, the following definition is the most basic definition: “Multiculturalists education is an important critical approach that supports pluralism and equality at schools”. Such an education aims to share the power and to develop communication between different groups. There are different kinds of multicultural plays in Physical Education lessons in USA.

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, gokalp@yaho.com (Yazışmadan sorumlu yazar)

² Marmara Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü

³ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, mturkmen@omu.edu.tr

The first example study about this subject can be given by Jim Fullerton and Heide E. Madjeski who introduced six different plays with Physical Education and multi culturalists education. A second example study was conducted by Elisabeth Escamilla Miller in 18 weeks' time. This study included the centers and historical backgrounds of fitness, football, dancing, volleyball, Olympic games, basketball and ice hockey and how they are played or done in different countries and also the necessary skills for these sports. The last example study was from the article entitled "Life Games, Physical Education and Multicultural Education" by Dan Ninhan. In this study, Long Ball, Kick Ball Relay ve Scissors Broad Jump games were introduced. Physical Education lessons and multicultural games within scientific contexts should become more common. Uniting Physical Education lessons with the approach of multi culturalists education will yield positive results. With the help of this, students will know different cultures and learn to respect and love different cultures and different people.

Key Words: 21st. century, physical education lessons, multiculturalists plays

GİRİŞ

Çok kültürlü eğitimin farklı tanımları olmasına rağmen aşağıdaki verilen tanım en temel ifadedir. Çok kültürlü eğitim, okullarda, çoğulculuğu ve eşitliği desteklemek amacıyla yapılan önemli, eleştirel bir yönelimdir. Bu türden bir eğitim, farklı gruplar arasında iletişim geliştirmeyi ve gücü paylaşmayı hedeflemektedir. Bu nedenle, çok kültürlü eğitim, okullardaki iyileştirme çalışmalarında, gruplar arası iş birliği süreci olarak algılanabilir[1]. Bu süreç içerisinde, okulların, tüm bireyler için işlemesine gayret edilmesi gereklidir. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda[2]. Fitness, Futbol, Dans, Voleybol, Olimpiyat Oyunları, Basketbol ve Buz Hokeyi oyunlarının merkezleri, tarihsel geçmişleri, kendi ülkelerinde ve diğer kültürlerde nasıl ve hangi araç-gereçlerle oynandıkları verilmiş ve bu oyunlar ile birlikte bu sporlara ait becerilerin gösterilmesiyle beden eğitimi ve çok kültürlü eğitim anlayışı bütünleştirilmiştir.

Çok kültürlü eğitimle ilgili aşamalar gelişimini sürdürmeye devam etmektedir. Burada, farklı kültürlerden gelen bireylerden oluşan demokratik toplum üzerinde durulmalı ve demokratik vatandaşlık eğitimine önem verilmelidir.

Günümüzde her alanda görülen hızlı değişim ve gelişmeler beden eğitimi ve spor alanında da gözlemlenmektedir. Öğrencilerin zihin ve bedenlerinin gelişim göstermesi için beden eğitimi derslerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Beden eğitimi ve spor programları, öğrencilerin olgunlaşma dönemindeki bütün özellik ve ihtiyaçlarını esas almalıdır. Böylece beden eğitimi dersleri ile öğrencilerin; bedenlerini en verimli ve en etkili biçimde nasıl kullanabileceği öğretilmektedir. Modern eğitim gençlerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinde zihni gelişimleriyle birlikte bedeni ve ruhi gelişimlerinin de sağlanması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Beden eğitimi derslerinin çok kültürlü eğitim anlayışıyla bütünleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde farklı kültürlere sahip olan öğrenciler birbirleriyle kaynaşabilecekler ve öğrenciler bir arada çok farklı kültürlerin sportif alışkanlıklarını öğreneceklerdir. Oyun içerisinde çocuk farklı kültürlerden ve farklı ortamlardan gelen diğer oyunculara karşı hoşgörülü olmak, onlarla iyi ilişkiler kurmak zorundadır. Çünkü birlikte oyun oynamanın sürekliliği buna bağlıdır. Çocuk, oyunda uyumlu olmayı öğrenmenin yanında, bireylerin oluşturduğu ve kendisinin de içinde bulunduğu toplumu da tanır. Toplumun koymuş olduğu iyi-kötü, doğru-yanlış kavramlarını öğrenir. Örnek olarak, hırsız polis oyununda hırsızlığın veya başka bir oyunda yalan söylemenin, kötü olduğunu öğrenir. Oyunda çocuk sosyal rolleri ve meslekleri de tanır. Örneğin evcilik oyununda anne-baba rollerini, doktorculuk oyununda da hekimliği tanır.

Kültür ve Yapısı

Kültür insan türüne özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçası olan maddi

nesnelere, toplumsal yaşamın dil, düşünce, gelenek, işaret sistemleri, kurumlar, yasalar, aletler, teknikler, sanat yapıtları gibi her türlü maddi ve tinsel ürünü kapsamına alır.

Bazı kuramlara göre kültür bir gelişme düzeyi sorunu olarak algılanmaktadır. Taylor'a göre; "Kültür veya uygarlık; adetler, inançlar ve kurumların (sanat, hukuk, din, maddi dünya) toplamıdır." Tyler kültürü, toplumun bir üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün [3], Ertürk[4] ise, "insanların birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşimlerinin, örgütleniş ve birikin ürünleri" olarak tanımlamaktadır. Bir diğer tanım da "grubun ortak tutumları, davranışları ve değerleri bir bütün olarak kültürü oluşturur" biçiminde Erden ve Akman tarafından ileri sürülmüştür. Bunların yanı sıra Kuçarski; kültürü; "İnsanın kendisini ve çevresindeki bütün doğayı ıslah etmesine, insanın çevresini kendi ihtiyaçlarına uyarlayarak iyi içsel niteliklerinin tümünün bütünsel ve özgürce gelişimini sağlamasına ve onun gerçek ve yüksek mutluluğa yakınlaştırmasına yönelik insan koşul ve kazanımlarının bütünü" olarak tanımlamaktadır.

Tek başına kullanıldığında kültür aşağı yukarı insan yaşamının tümünü kapsar. Her kültürde iç çeşitlilik vardır, birden fazla ses çıkar ve genellikle sınırsız bir yorumsal olasılık yelpazesine sahiptir. Kültür tek başına var olamaz. İlgili toplumdaki ekonomik, politik düzenlere, teknolojik gelişim seviyesine bağlıdır, bunlardan etkilenir[5].

Kültür genel anlamda edebiyat, güzel sanatlar, felsefe, tarih, müzik, mimarlık gibi konularla sınırlanmaz. Kültür insanın kendini düşünmesi ve kendini insan olarak tanımlamasıdır. Kültürel kimlik geleneklerin tarihin ve tinsel değerlerin savunulmasıdır. Bu değerlerin kökü eskiye dayanır ama günün yaşam koşulları içinde bir dinamizmi ve yaratıcılığı vardır. Yüzyıllar boyu sömürgecilik karşı direnen toplumlar güçlerini kültürel kimliklerinden almışlardır. Kültürel kimlik, hem bireyin kişiliği, hem de kolektifliğidir. İnsanlara çoğu kez bu kimlikleri yön verir. Kültürel kimlik dinamik bir süreçtir, insanlar hem kimliklerini korur hem de toplumun koşullarındaki değişikliğe uyarlar. Kültürel kimlik aynı zamanda kolektif bir bilinçtir. Toplumlarda birlik sağlar, ortak kararların ve isteklerin kaynağında kültürel kimlik yer alır.

Ulusal bir kültür kimliği içinde azınlıkların, grupların sosyal sınıflarında kendi kültürel kimlikleri vardır. Ulusal kültürlerle o toplumu oluşturan toplulukların kültür kimlikleri arasında etkileşimler olur. Bu kültürler bir arada yaşar ve ulusal kültür kimliğine zenginlik kazandırır. Bir ülkede kültürel kimliklerin varlığını tanımak gerekir. Bunları görmezlikten gelmek sosyal patlamalara ve bunalımlara yol açar, çok kültürlülük, çok dillilik kültürel çeşitlilik toplumun aynı zamanda farklılıklara saygı duymak, azınlıkların özgüvenini geliştirmek ve ihtiyaç duyanlara ek kaynak sağlamak gibi bu hakkı kullanmayı kolaylaştıracak şartları yaratmalıdır. Bir kültür ne kadar zengin olursa olsun insan yaşamındaki değerli her şeyi kapsamaması insanların tüm potansiyelini geliştirmesi mümkün değildir. Bu yüzden farklı kültürler birbirleri ile etkileşime girip birbirlerini tamamlarlar. Birbirlerinin düşünce ufku açar ve birbirlerini insanları tatmin etmenin yeni yollarından haberdar ederler.

Küreselleşme ve AB'ye uyum süreci, bir yönüyle çok kültürlülüğü, çok boyutluluğu ve bunun ortaya çıkaracağı zenginlikleri, diğer bir yönüyle de tekdüzeliği, benzeşmeyi çağrıştıran terimlerdir. Özellikle iletişim imkânlarının arttığı ve teknolojinin her gün daha fazla hayatımıza girdiği günümüz dünyasında bu konu daha fazla önem kazanmaktadır. Burada şu sorun karşımıza çıkmaktadır: küreselleşen dünyamızda çok kültürlü ortamın kimlik bunalımına, tekdüzeliğe, sağlığa ve kültürler arası çatışmaya dönüşmemesi için ne yapılabilir? Buradaki en önemli öge, kuşkusuz her topluluğun önce kendisi olmaktan gurur duymasına yardımcı olacak bir ulusal kültür eğitiminden gelmesi sağlanmalıdır. Kendi kültür değerlerinin bilincinde olan ve onu benimseyen bir birey veya toplum, önce kendisine güvenecektir. Kendisine ve kendi değerlerine güvenen birey veya toplumlar ise,

başka insanlara ve kültürlere daha bilinçli ve saygılı davranacaklardır. Aksi halde kendi kültürüne hâkim olmayan bireyler, bu çok kültürlü dünyada kimlik karmaşasına ve bunalımına düşme sorunu yaşayabilirler. Buna ek olarak, ülkelerin eğitim programlarında, çeşitli ülkelerin ve kültürlerin objektif bir yaklaşımla yer alması pek çok çatışmayı önleyebilecek ve bireylerin, başka kültür havzalarının insanlarına daha hoşgörü ve anlayışla yaklaşmalarına yardımcı olacaktır. Nitekim geçmiş yüzyılların, bir kültürü diğerini üstün gören ve bunun sonucu ortaya çıkan kavga anlayışı, giderek zayıflamakta ve yerini, kültürlerin birbirlerinden farklılığını kabul etme ve başka kültürleri yakından tanımanın ortaya çıkaracağı zenginliğin vurgulandığı anlayışa bırakmaktadır.

Dil konusu da böyledir. Yani küreselleşen ve küçülen dünyada, uluslar ve kıtalararası yaşam sürdürmeye aday olan 21. yüzyıl insanı hem yerel, hem de evrensel iletişimi kurmak ve yürütmek için, yerel ve evrensel dil sorununu çözmesi şarttır. Bunda da başarılı olabilmek için, bireyin önce bir “dil kültürü”ne vakıf olması şarttır. Bunun arkasından, kendi ana dilini çok iyi anlaması gelmeli, sonra da evrensel iletişimini sağlayabilmek amacıyla bir veya iki dil öğrenmesi şart koşulmalıdır. Dilin, insanlar arası iletişimi sağlamanın yanında, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı olduğu gerçeğinden hareketle çok kültürlülük ve çok dillilik eğitim programlarında yer alabilir.

Dil öğrenmek, insanlara büyük fırsatlar sağlar; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yeni kapılar açar. En önemlisi, dilini bildiğimiz insanları çok daha iyi anlayabilir, kültürlerini çok daha kolay tanıyabiliriz. Her öğrenilen dil, aynı sayıda farklı kültür ve medeniyetleri tanımak için birer kapıdır. Yeni öğrenilen her dil, yeni bir imkândır, yeni bir dünyadır.

Bütün Avrupa’da çok dillilik ve çok kültürlülük için kampanyalar yapılırken, Almanya’da ve diğer Avrupa ülkelerinde, Türkçe aleyhinde kampanya yürütülmesi oldukça düşündürücüdür. Bu durum şüphesiz Avrupa’da yaşayan Türk nüfusun içinde yaşadıkları toplumla entegrasyonunu zorlaştıracaktır.

Bu anlamda çok kültürlü eğitim, öğrencileri farklı yaşam görüşlerine, inanç sistemlerine ve farklı tanıdık deneyimleri kavramlaştırma biçimlerine açmalı, diğer kültürlerin ruhlarına girmelerini, dünyayı onların açısından görmelerini, güçlerini ve zaafalarını kavramalarını sağlamalıdır.

Beden Eğitimi Derslerinde Uygulanabilecek Çok Kültürlü Oyun Örnekleri

21. yüzyılda Türkiye Avrupa Birliği’ne katılma amacı güderken, Avrupa vatandaşı olmayı önemsemeli, politik, ekonomik, siyasi, kültürel, teknolojik, bilimsel, sanayi, endüstri ve özellikle de eğitim alanlarında birçok yenilikler yapmalıdır.

Öğretim programı taslağı öğrencilerle birlikte gerçekleştirilir. Süreç döngüseldir. Dersin planlanması öznelidir. Öğrencilerle birlikte hedefler belirlenir. Öğrenci deneyimlerine ve etkinliklerine dayalı bir eğitim anlayışı düzenlenir. Değerlendirme tüm ders süresince yapılır. Öğretmen pasif kılavuz, rehber görevindeyken öğrenci ise aktiftir[6]

Çoklu zekâ kuramı ise Howard Gardner tarafından; sözel-dilsel, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, bedensel-kinestetik, müziksel, kişiler arası, içsel ve doğacı zekâlar olmak üzere sekiz zekâ türüne ayrılmıştır. Çoklu zekâları fark edersek, daha çok öğrenciye ulaşabilir ve bu öğrencilerin ne anlamış olduklarını sergilemelerine fırsat verebiliriz. Çoklu zekâ kuramı uygulanan derslerde öğretmenler çok yönlü şekillerde dersi organize etmeyi iyi bilmeli ve öğrencilerine açıkça tasarlanmış bir program sunmalıdırlar. Öğrenciler ise, çalışmalarda mutlaka etkin, aktif olmalıdırlar. Grup içinde paylaşarak işbirliğiyle çalışmayı öğrenmelidirler [7].

Günümüzde her alanda görülen hızlı değişim ve gelişmeler beden eğitimi ve spor alanında da gözlemlenmektedir. Öğrencilerin zihin ve bedenlerinin gelişim göstermesi için beden eğitimi derslerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Beden eğitimi ve spor programları, öğrencilerin olgunlaşma dönemindeki bütün özellik ve ihtiyaçlarını esas almalıdır. Böylece beden eğitimi dersleri ile

öğrencilere; bedenın verimli ve etkili biçimde nasıl kullanılabilceği, öğretilmekte, doğru hareket etmek suretiyle, zihinsel ve duygusal açıdan olumlu gelişime katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla modern eğitim, gençlerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde zihni gelişimleriyle birlikte bedeni ve ruhi gelişimlerinin de sağlanması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi, aynı zamanda kişilik yapısının eğitimidir. Başka bir deyişle öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde tutularak onların, fert ve toplum önünde sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik kazanmalarına olanak tanır. Beden eğitimi derslerinde kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkların tamamının değerlendirilmesi gerekir[8].

Esasen beden eğitimi; kişinin kalıtsal, fiziki güç ve yeteneklerinin, ruhsal, toplumsal ve kişilik yönünden gelişimine katkıda bulunur. Beden eğitimi ve sporun ferdin eğitimindeki yerinin temel olduğu bu yüzden de eğitim sistemi içinde daha fazla yer verilmesi gerekliliği göz ardı edilmeyecek bir gerçektir.

Beden eğitiminin ve sporun başta gelen amaçları; öğrencilerde ve bireylerde zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişim sağlamaktır. Beden eğitimi derslerini yarış ve rekabete yönlendirmek yani bu doğrultuda hırs gibi duyguları arttırmak yerine beden eğitimi ve spor faaliyetlerini özendirme, kendini deneme ve tanıma aracı olarak göstermektir. Bu derslerde öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerine, denetlemelerine öncelik verilmeli, böylece karşılıklı görev ve sorumluluk duygularının gelişimine imkân hazırlanmalıdır[9].

Türkiye de beden eğitimi ve spora gereken ilgi gösterilmemektedir. Bu ilgisizlik derse gereken önemin verilmemesine neden olmuştur [10]. Oysa çok kültürlü eğitimin verilmesinde beden eğitimi vazgeçilmez bir araçtır.

İlköğretim okulu beden eğitimi dersi 6.sınıf ünitelendirilmiş yıllık ders planının hedefi beden eğitimi ve sporla ilgili söylenen sözleri açıklayabilmektir. Bu çerçevede yer alan davranışlar kapsamındaki 3. maddede yabancı düşünürlerin beden eğitimi ve spor ile ilgili sözlerini bilmek ve anladığını söylemek, yazmak çok kültürlü eğitimin bir parçası olarak düşünülebilir.

Örneğin 9, 10 ve 11. sınıflar için hazırlanmış olan Beden Eğitimi programındaki II. ünitadaki Atletizme, III. ünitadaki Serbest jimnastik'e, V., VI., VII. ve VIII. ünitelerdeki basketbol, voleybol, hentbol ve futbol'a bu sporların merkezleri, tarihçeleri, diğer kültürlerde nasıl ve hangi araç-gereçlerle oynandıkları tartışmalarla bilgilendirilerek çok kültürlü eğitimin öğeleri bu ünitelere yerleştirilebilir.

Beden eğitimi derslerinin çok kültürlü eğitimi anlayışıyla bütünleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde farklı kültürlere sahip olan öğrenciler birbirleriyle kaynaşabilecekler ve öğrenciler bir arada çok farklı kültürlerin sportif alışkanlıklarını öğreneceklerdir[11].

Çok kültürlü eğitim, okullarda, çoğulculuğu ve eşitliği desteklemek amacıyla yapılan önemli, eleştirel bir yönelimdir. Bu türden bir eğitim, farklı gruplar arasında iletişim geliştirmeyi ve gücü paylaşmayı hedeflemektedir. Bu nedenle, çok kültürlü eğitim, okullardaki iyileştirme çalışmalarında, gruplar arası iş birliği süreci olarak algılanabilir [12].

Çok kültürlü eğitim, her türlü ayrımcılığı ret etme, sınıf içerisindeki öğretim ve karşılıklı ilişkilere etkileme ve sosyal adalet için demokratik ilkeleri oluşturma ile ilgili tüm öğrenciler için temel eğitim ve kapsamlı bir okul reformudur[13].

Çok kültürlü eğitim, çok kültürlülüğu destekleyen, demokratik değerler üzerine temellenmiş bir öğrenme ve öğretim yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, eğitim eşitliğini, farklı etnik gruplar için eğitim programları geliştirmeyi içerir[14].

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, İngiltere, Fransa, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerde, etnik

ve kültürel farklılaşma büyük bir oranda artmıştır. Bu devletlerin, Asya, Afrika ve Hindistan'da bulunan kolonileri, işçi ihtiyacını karşılamak ve ekonomik statülerini çoğaltmak amacıyla Avrupa'ya göç etmişlerdir. Amerika'da da aynı durum gözlemlenir, çünkü Amerika'nın kuruluşunda, farklı gruplar yer almıştır ve bu da kültürel çeşitliliği doğal olarak arttırmıştır. Bu durum, Avrupa ve Amerika'da, etkili vatandaşlık için öğrencilerin nasıl eğitilmesi gerektiği sorusunu da beraberinde getirmiştir[15].

Son 20 yıldan beri çok kültürlü eğitimle ilgili hareketlerde artış gözlenmektedir. Birçok eğitimci, farklı kültürlere ait konuları, eğitim programının içerisine dâhil ederek çok kültürlü eğitime destek olmaktadır [16]. Bu programların en belirgin özelliğini kuşkusuz oyun formatındaki etkinlikler oluşturmaktadır.

Oyun insanların günlük uğraşlarının dışında kalan zamanda, belirli bir amaca yönelik olarak (eğlence, eğitim, sağlık, vb.) fiziksel ve zihinsel yeteneklerle sınırlandırılmış yer ve zaman içerisinde, kendine özgü kurallarla yapılan, gönüllü katılım yoluyla grup oluşturan, sosyal uyum ve duygusal olgunluğu geliştiren, yetenek, zekâ, dikkat, beceri ve rastlantıya dayanan, katılanları ve çoğunlukla izleyicileri de etkisi altında tutan, gerilim duygusunun eşlik ettiği, sonuçta maddi kazanç sağlamayan, zevk veren etkinliklerdir.

Coubert'in oyunları şu şekilde algılar. "Tüm sporlar herkes için ve tüm oyunlar tüm milletler içindir"[17]. Oyun ve spor çocukların bensesel gelişmelerini, güçlü dayanıklı olmalarını; acıya ve ağrıya katlanmalarını, ani bir değişiklik durumunda uygun bir tepki ortaya koymalarını, sert davranışlar yerine uyumlu ve esnek davranışlar göstermelerini sağlar. Bu çerçevede oyun ve spor çocukların ve gençlerin toplumsal ilişkilerini geliştirir, paylaşmayı ve dayanışmayı öğretir, karşı cinsle ilişkileri geliştirir, uygun biçimde rekabeti öğretir, grup içinde sorumluluk almayı öğretir ve geliştirir, kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğu, hakkını korumayı ve başkalarının haklarına saygılı olmayı, centilmenliği öğretir[18]. Böylece çocuk ve gençlere öz güven kazandırır, disiplinli bir kişi olmalarını sağlar ve onları eğlence yönüyle rahatlatır.

Kısaca oyun, bireyde dört yönlü bir etki yaratır. Bunlar; fiziksel, sosyal, psikolojik ve zekâ yapısında gelişim olarak sıralanabilir. Organizmadaki sistemlerin uyumu ve sağlık söz konusu olduğu zaman çok çeşitli fonksiyonları gereği sadece küçük çocuklar için değil yaşlılar içinde yararlıdır[19].

Çocuk oynadıkça duyguları keskinleşir, yetenekleri serpilir, becerisi artar. Çünkü oyun en doğal öğrenme ortamıdır. Duyduklarını gördüklerini sınavı deneyimlediği, öğrendiklerini pekiştirdiği, yanlışlarını düzelttiği bir deney odasıdır[20].

Oyun içindeki çocuklar, diğer çocukların durumları ile tahminde bulunma ve akıl yürütme durumundadırlar[21].

Oyunla eğitim beden eğitim, spor eğitimi, sosyal bilimler ve fen bilimlerinin öğretim metodu olmasının yanı sıra, genç bireylerin toplumsal kültürü, iyiyi, kötüyü, meslekleri, sosyal rolleri, kişilik haklarını, saygıyı ve sevgiyi de öğrendikleri en elverişli ortamdır. Bu nedenle eğitim çok kültürlülüğü benimsemeli ve çocuğa bu bilinci aktarmayı bilmelidir[22]. Beden eğitimi dersinde çok kültürlü eğitimle temel amaç öğrencilere kendi kültürü dışında diğer kültürleri tanımalarını, özelliklerini ve alışkanlıklarını gözlemlemelerini sağlar. 6 kıtada 43 ülkede 75 oyunla beden eğitimi derslerinde bu boyutta da eğitim verilmektedir[23].

Çok Kültürlü Beden Eğitimi Dersleri İçin Örnek Öneriler

Beden eğitimi derslerinde çok kültürlü uygulamaları gerçekleştirmek birçok şekilde yapılabilir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir; "kültürel bir tema oluşturarak", "odak kelimeleri vurgulayıp derste pekiştirerek", "eylemlerin merkezlerini tanımlayarak ve geleneksel kurallar ve oyunlarla onları birleştirerek", "araç ve takım alanlarını tartışarak", "etkinlikleri uyarlamalarla tanıtarak", "öğretilen

süreci etkinliklerin farklı kültürlerle nasıl değiştiğini gösteren ek derslerde gösterip pekiştirmek”.

Bu konuda verilebilecek ilk örnek çalışma Jim Fullerton ve Heide E. Madjeski'nin tarafından yapılan ve beden eğitimi dergisinde (Journal of Physical Education, Mayıs/Haziran 1996) yayınlanan “beden eğitim ve çok kültürlü eğitim” kapsamında birkaç farklı oyunun tanıtıldığı çalışmadır[1]. Bu oyunlar; Knots or human tangles, Herkes Ayağa, Sinek veya Sessizlik, Ejderha Boyu; çevreci oyunlar kapsamında ise, Çöp Kuyruğu ve Yemek Zinciri Kartlarıdır.

Knots or human tangles oyunu kısaca şu şekilde gösterilebilir: 10–16 kişiyle oluşturulan bir çemberdeki oyuncular ilk önce sağ ellerini kaldırıp arkadaşlarının sağ ellerini tutarlar ve daha sonra sol elleriyle aynı hareketi yaparlar. Herkes Ayağa oyunu ise iki oyuncu karşı karşıya otururlar. Birbirlerine kenetlenirler. Partnerleri ise onları ayağa kaldırmaya çalışırlar. Bu oyun 3, 4 veya 5 kişilik gruplarla da oynanabilmektedir. Eskimo merkezli olan Sinek veya Sessizlik oyununda ise oyuncular bir çemberde otururlar. Bir oyuncu çemberin ortasına geğer. Kız veya erkek oyuncu sinek konan veya sessiz kalan bir diğer oyuncuyu seğer. Ortadaki oyuncu seğtiği arkadaşını komik jestlerle güldürmeye çalışır. Bu şekilde arkadaşını güldürmeyi başarabilirse arkadaşının çemberin ortasına gelmesi gerekir ve bu şekilde oyun devam eder.

Çin merkezli olan Ejderha Boyu oyununda ise on veya daha fazla oyuncu el ele tutuşur. En arkadaki oyuncu ejderhanın başıdır, sondaki ise boyudur. Baştaki oyuncu arkadaşlarıyla bir arada sondaki oyuncudan hareketlenerek kurtulmaya çalışır ve eğer başarılı olursa kendisi sona geğer ve ikinci oyuncuda başa geğer. En sonunda ise tüm oyuncular dışarı atıldıktan sonra eğer istenirse yeni bir ejderha oluşturulup oyuna devam edebilirler. Çevreci oyunlar kapsamındaki Çöp Kuyruğu oyununda ise oyuncular dörder kişilik iki grup oluşturup yerdeki çöpleri toplayarak bir kuyruk oluşturmaya yönelirler en güzel şekilli kuyruğa oluşturana kişi hakem tarafından kazanan olarak ilan edilir. Yemek zinciri kartları oyununda ise her oyuncu bir yemek adı olan kartını eline alır. Bu kartta aynı zamanda bir hayvan adı da vardır. Oyuncular kartlarını bütünüştirerek bir yemek zinciri oluşturmalıdır. Fakat tek bir oyuncu bile bu birleştirme neticesinde ortaya gelerek ayakta sorunu söyler. Bu kapsamda başka bir çalışmada [24], Fitness, Futbol, Dans, Voleybol, Olimpiyat Oyunları, Basketbol ve Buz Hokeyi oyunlarının merkezleri, tarihsel geçmişleri, kendi ülkelerinde ve diğer kültürlerde nasıl ve hangi araç-gereçlerle oynandıkları verilmiş ve bu oyunlar ile birlikte bu sporlara ait becerilerin gösterilmesiyle beden eğitimi ve çok kültürlü eğitim anlayışı bütünüştirilmiştir. Bu çalışmanın başlangıcında birtakım zorluklar olmasına rağmen zamanla tüm kültürlerin birbirlerini tanıyıp birbirlerine alişmaları ile tüm öğrencilerin farklı ırklara sahip olsalar da bütünüşmeleri sağlanmıştır. Dan Nimhan tarafından yapılan son çalışma da ise “Hayat Oyunları, Beden Eğitimi ve Çok Kültürlü Eğitimi” başlıklı makaleyle “Long Ball, Kick Ball Relay ve Scissors Broad Jump” oyunları tanıtılmıştır[25].

New York merkezli Long Ball (Uzun Top) oyunu eşit sayıdaki iki grupla oynanır bir grup hücum ederken diğer grup savunur. Hücum takımı son noktaya koşup geri döndüklerinde ilk puanı kazanırlar. Takımlar top sahadan üç kez çıktıktan sonra taraf değeriftirirler. Bu oyun beysbol oyunun temelini oluşturmuştur. Bu oyun okullarda benzer biçimde Dodgeball adıyla oynanabilir. Kuzey Meksika merkezli olan Kick Ball Relay oyunu ise bireysel olarak, bir partnerle veya küçük bir takımla yapılabilirdi. Koşucular (çıplak ayakla veya sandaletlerle) küçük bir sopayı veya ağaç kökünden yapılan 2 ile 4 inç çapında bir topu sekiz ile yirmi mil uzunluğunda açık alana veya tepelik bir yere vurarak atarlar. Arktik ve Aşağı Arktik merkezli olan Scissors Broad Jump (Makaslı Sıçrama) oyununda ise avcının buzun kırılmaya başladığında veya yüzen buz parçasından güvenli bir toprak veya buz parçasına atlarken yaptığı sıçrayışı simgeler.

Farklı bölgelerden gelen çocukların yaşama tarzlarından edindikleri farklı oyunlar çocukların

oyunlar aracılığı ile birbirlerine yaklaşımlarını, birbirlerine saygı göstermelerini, birbirlerini anlamaya çalışmalarını ve empati kurarak ön yargılarını dağıtacağından birliklilik sağlanmalarını kolaylaştıracaktır. Çok kültürlülüğün en önemli boyutu birbirini anlamayan farklı sosyo kültürel ve toplumsal özellikler taşıyan çocukların olumsuz ön yargılarını dağıtmak, ufuklarını genişletmek, tolerans ve saygı özelliklerini artırmaktır.

Beden eğitimi derslerinde okutulabilecek çok kültürlü oyun örnekleri çocukların kendilerini tanımlarına ve çevrelerine uyum sağlamak için en önemli araç durumundadır. İletişimin % 60-70'i beden diliyle gerçekleşmektedir. Bu bilimsel yaklaşım doğrultusunda beden eğitimi derslerine ve çok kültürlü oyun örneklerine daha ağırlık verilmesi gerekmektedir. Beden eğitimi dersinin çok kültürlü eğitim anlayışıyla bütünleştirilmesiyle birçok olumlu sonuç yaşanacaktır. Beden eğitimi dersleri çok kültürlü eğitimi anlayışı çerçevesinde öğrenciler farklı kültürleri tanıyacaklar, farklı kültürlere farklı bireylere saygı ve sevgi duymayı öğreneceklerdir.

ÖNERİLER

- ABD'de birçok örnekleri görüldüğü gibi beden eğitimi dersleri çok kültürlü eğitim anlayışıyla bütünleştirilmelidir.
- Beden eğitimi dersleri çok kültürlü eğitim anlayışını içselleştirirken çok kültürlü oyunlarla bu çalışmalara başlanması önemli ve gerekli olabilir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenliği programı uygulayan okullarda görev yapacak öğretmen elemanlarının yetiştirilmesine önem ve öncelik verilmeli bununla ilgili olarak spor bilimlerinin bütün alanlarında Yüksek Lisans ve Doktora eğitimine öncelik verilmelidir.
- Çok kültürlü eğitim anlayışının çeşitli etkinlikler ile desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Çok kültürlü eğitim anlayışı ulusal yapıyı bozmadan kültürel zenginlik olarak desteklenmelidir.
- Dilin, insanlar arası iletişimi sağlamanın yanında, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı olduğu gerçeğinden hareketle çok kültürlülük ve çok dillilik eğitim programlarının içeriğine mutlaka yansmalıdır.
- Beden eğitimi derslerinde okutulabilecek çok kültürlü oyun örnekleri çocukların kendilerini ve çevrelerini tanımlarına yardım süreci ve uyum sağlamları için önemli bir araç olmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1- Fullerton J and Madjeski HE (1996). Group initiative strategies for addressing social issues, Journal of Physical Education, Recreation & Dance, USA: Canada, (67), 52-54.
- 2- Barnett LA (1991). The playful child: Measurement of a disposition to play, play and culture, USA: Canada, (4), 21-23.
- 3- Demirel Ö (2003). Öğretimde planlama ve değerlendirme, Öğretme Sanatı, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- 4- Ertürk S (1998). Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Meteksan
- 5- BANARLI SN (1982). Türkçenin sırları, Kubbealtı Neşriyatı: 1, Baha Matbaası, İstanbul.
- 6- Fer S ve Cırık İ (2007). Yapılandırmacı öğrenme kuramdan uygulamaya, Morpa Yayınları, İstanbul.
- 7- Gardner H (1983). Frames of mind, Basic Books, New York.
- 8- Başoğlu B (1995). Ankara ili devlet liselerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki sorunları üzerine bir araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 9- <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/educatrs/leadrsrp/leOgay.htm>.
- 10- Genelkurmay Başkanlığı (1988). Atatürkçülük (Birinci Kitap) Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri, Milli Eğitim

- Basım Evi, Ankara.
- 11- <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/educatrs/leadrshp/le0gay.htm>.
  - 12- Bohn AP, and Sleeter CE (2000). Multicultural education and the standards movement: A report from the field, USA: Phi Delta Kappan, (49), 8-9.
  - 13- Gay G (1994). A synthesis of scholarship in multicultural education, <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/educatrs/leadrshp/le0gay.htm>[Ziyaret Tarihi: 24 Şubat 2007].
  - 14- Bennett C (2001). Genres of research in multicultural education, USA: Review of Educational Research, (58), 72–74.
  - 15- Banks JA (2004). Teaching for social justice, diversity, and citizenship in a global world, the educational forum, USA.
  - 16- Aldridge J, Calhoun C and Aman, R (2000). 15 Misconceptions about Multicultural Education, Focus on Elementary, USA.
  - 17- Coubertin P (2000). Olympic Selected Writings, International Olympic Committee, Lausanne.
  - 18- Doğan Orhan (2004). Spor Psikolojisi, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, No. 97, Sivas.
  - 19- Erkan, E (1992) Toplum Sağlığı Açısından Spor, Editör: Ergen E, TTB Merkezi Konseyi Spor Hekimliği Kolu Yayın No 1, Ankara.
  - 20- Hazar Muhsin (1997). Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, İstanbul.
  - 21- Calhoun, Donald W. (1987): Sports Culture and Personality, Second Edition, Illinois.
  - 22- Giddens, A (2000): Elimizden Kaçıp Giden Dünya: Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor, Alfa Yayınevi, İstanbul.
  - 23- Barbarash, L (1997): Çok Kültürlü Oyunlar (Multi cultural Games), Akademik Araştırma Kütüphanesi (Academic Research Library), Canada, ABD
  - 24- Miller EE (2001). Multicultural physical education and the collaborative process, Thesis (PhD), USA: Idaho University.
  - 25- Ninham D (2002). The Games of Life: Integrating Multicultural Games in physical education, Journal of Physical Education, Recreation & Dance; No: 73, USA: Canada.